

Nisel il-Kliem.

KMIENI

Xinhu nisel dil-kelma? Dr. J. Micallef, fil-“Journal of the Malta University Literary Society” ta’ Ottubru, ’37 kiteb: “The Maltese *kmieni* and the Assyrian *kamanu* (a technical name of Xamxu, the Sun-god) are exactly one and the same adjective derived from *kima* which is still extant in the Hebrew *kima* (cluster, family, Pleiades) representing a secondary formation like *Saftieni*, *fuqani*, *barrani*, *gewwieni* from *isfel* etc.”

Jien mhux biss ma naqbelx li din il-kelma għandha x’taq-sam ma’ l-Assirju jew mal-Lhudi, li jiġu mill-Malti fil-bogħod wisq, u mhux minn linja dritta, imma lanqas biss li hi semitka hlief fil-għamla.

L-egħruq *k.m.n.* la fil-Għarbi klassiku u lanqas fid-djaletti tiegħu l-egreb lejn ilsienna ma jwassluna għat-tifsira li għandha dil-kelma fil-Malti *kamân*, li Dr. Dessoulavy ħabat iqabbel magħha, tfisser *still* (adv.) *ancora*, *also*, *too*, u lanqas ‘kk iġgebed ħafna ma twassalha sal-Malti.

Noħorġu ‘l barra mill-għalqa ta’ l-ilsna semitki, bħal ma nagħmlu biex nagħtu n-nisel, ngħidu aħna, ta’ *sikwit* (often) *malajr* (quickly), u *zobtu* (suddenly) avverbji oħra tal-ħin u nfittxu nisel il-kelma fil-għalqa ta’ l-ilsna Latini. Hawn insibu l-aħjar tifsira bla tiġbid xejn. Fil-latin *mane* tfisser (the morning, morn) u fit-Taljan (mattina) għodwa. It-Taljan *con mane* mela jfisser “ma’ l-għodwa”, u min jagħmel xi ħaġa għodu għodu, kif ngħidu aħna l-Maltin, ikun qed jagħmilha ‘*kmieni*’. Issa *con mane* jew il-Latin *cum mane* (ql: *a primo mane* at the earliest dawn u *bene mane* very early in the morning) f’ħalq il-Maltin ta’ l-art tisfa *Kommâni*. U din, bl-uqigħ ta’ l-ewwel vokali, tinbidel fi *kmâni*, li fuq ix-xebh ta’ l-Imâla ssir *kmieni*. Mela *kmieni* tfisser l-ewwelnett “with the morning”, bil-Malti għodu għodu, mnejn ħadet it-tifsira li għandha llum.

Jekk imbagħad din il-frazi tnisslet mit-Taljan bl-artiklu magħha għandna *colla mane* mibdula fil-qies Malti *kommâni* b’assimilazzjoni regressiva, u l-bqija tal-proċess kif fissirnieh.

Aktarx li dil-kelma, qadima ħafna kif tidher minn suritha u mill-qadi li ninqadew biha qabel kull kelma oħra li tixbahha bħal *bikri* tnisslet mill-Maltin li, tajjeb jew ħażin, kienu mgħallmin it-Taljan jonkella l-Latin; u jista’ jkun ukoll li tawha ‘l ħafna nies bħal qassisin predikaturi, Maltin jew barranin, li kienu jitkellmu l-Malti imma jaħsbu bl-Isqalli, bil-Latin jew bit-Taljan.

MIEĠI

Dil-kelma tfisser 'mluhi' u ngħiduha għall-ilma bħal taswieni. Fil-Word-List ta' Dr. Dessoulavy ma tidherx. Imma dil-kelma tinsab fil-Għarbi wkoll. L-egħruq tagħha huma *m*, *hamza*, *j*. *Ma'uga* tfisser *to be salt, bitter* (water) u *ma'j* tfisser *salt* (water) Hava.

Fil-Malti dal-verb tilef it-tieni radikali u xxiebah lil verbi bit-tielet radikali *j*. U hekk kif minn *mexa(j)* noħorgu *miexi*, participju preżent, *miegi* ħarġet minn *meġa(j)*, li fil-Malti ntilfet għal kollox.

(*Fadal*)

Ġ. AQUILINA